

GRAMSCISTI TIETOVERKOSSA

Böök, Mikael: *Nätbyggaren*. En undersökning av den moderna posten. Folkets Bildningsförbund. Helsingfors 1989.

Böök, Mikael: *Verkonkutoja*. Kirja modernista postista. Suom. Vuokko Jarva. PTL Tele. Helsinki 1989.

Böökien teosta verkkokutojista eli tietoverkkojen rakentajista ja käyttäjistä voi suositella kaikille asiasta kiinnostuneille. Suomalaista marxistista keskustelua tunteville Mikael Böök on aikaisemmin tullut tutuksi Gramscia koskevista kirjoituksistaan, ja tietysti mittavasta ja ansiokkaasta 'Vankilavihkojen' käännöksestään. Nyt on kyse tietoverkoista — ollaan siis varsin erilaisten ongelmien parissa, vaikka puhutaan 'Verkonkutojassa' toki Gramscistakin — tosin vain esimerkkinä tietokantojen käytöstä. Böök tuntuu saavuttaneen lyhyessä ajassa laajan asiantuntemuksen verkkojen käytöstä. 'Verkonkutojaa' voikin lukea kehityskertomuksena, josta itse kukin voi ottaa oppia.

Suomalaisissakin yliopistoissa tietokoneiden avulla välitettävä sähköinen posti on ollut tuloillaan jo jonkin aikaa. Yhteiskuntatieteilijöiden informaatiopalvelu YT-INFO on tänä syksynä käynnistynyt jo varsin lupaavan tuntuisesti, joten ehkä sähköpostin käyttö alkaa todella levitä niin, että sillä on jotakin todellistakin vaikuttavuutta. Toisaalta uskon, että 'uuden tietotekniikan' merkitystä on helppo liioitella — useimmille käyttäjillehän mikrotietokone merkitsee tehokasta kirjoituskonetta, ei sen enempää. Ainakin useimmat yhteiskuntatieteilijät pärjäävät toistaiseksi mainiosti ilman tietoverkkojakin — voipa olla, että aktiivi verkkoilija etupäässä kärsii harrastuksestaan, sillä 'verkon kutominen' kysyy aikaa ja energiaa, jonka toiset tutkijat voivat kuluttaa lukemalla viisaita kirjoja ja kirjoittamalla niistä toisiin kirjoihin. Kumpi sitten on hauskeempaa, on tietysti makuasia. Böök kykenee onnistuneesti välittämään tuntuman siitä, että verkkoilu on ainakin hänestä ollut hauskaa ja kiinnostavaa, ehkä hyödyllistäkin.

Politiikan tutkijoiden kannalta Böökien teos tarjoaa aineksia rauhanliikkeiden uuden toiminta-alueen tutkimiseen. Kirjassa nimittäin kerrotaan varsin perusteellisesti GreenNet (Global Computer Network for Peace, Environment and Human Rights)-nimisen tietoverkon toiminnasta. Erilaiset vaihtoehtoiset tietoverkot yhdistävät Association for Progressive Communications-verkon (jonka yhtenä solmuna on Englannissa toimiva GreenNet) suomalaisia käyttäjiä olivat maaliskuussa 1989 seuraavat organisaatiot: "Elämää palvelemaan", Eduskunta, Folkets Bildningsförbund, Helsingin yliopisto, Kansan Sivistystyön Liitto, Karelian Instit. ja Vihreä Lanka. Toisin sanoen Vihreitä ja SKDL:oa lähellä olevia poliittisia tahoja sekä joitakin yliopistotutkijoita. Mielenkintoista on, että suomalaiset rauhantutkijat tai kansainvälisen politiikan tutkijat eivät näytä käyttävän GreenNet'ia.

Koska GreenNetia tunnetaan Suomessa varsin vähän, on Böökin kirja ansainnut olemassaolonsa jo pelkällä vaihtoverkkojen esittelyllään.

Itse asiassa kirjan suurimmat ansiot lienevätkin juuri tällaisessa ajankohtaisessa käyttöopas-luonteessa. On aina vaikea sanoa, mitä todellista merkitystä Böökin erilaisilla muilla 'filosofis'peräisillä pohdinnoilla voisi olla, vaikka toki on mielenkiintoista miettiä postmodernin ja tietoverkkojen yleistymisen yhteyttä: Merkitseekö verkkopostin (modernin postin) leviäminen postmodernia, niinkuin Bөөк väittää, vai onko kyse vain näppärästä sanaleikistä. Sekä että, väittäisin itse. Esim. Lyotard tuntuu pitävän tietotekniikan kasvavaa roolia postmodernin keskeisenä piirteenä. 'Turvavaltioillisen' valtiokoneiston kasvavasta valvontakyvystä huolestuneiden toivona on toisaalta se, että 'uutta teknologiaa' on todellisuudessa ainakin vielä suhteellisen vaikea kontrolloida. Tästähän tuli näyttöä viime kesänä Kiinassa, kun Taivaallisen rauhan aukion verilöylyn jälkeen ulkomailla asuvat kiinalaiset opiskelijat pystyivät varsin pitkään lähettämään telefaxeilla oikaisujaan viranomaisten levittämiin valheisiin. Vaihtoehtoisin ajattelumalleihin suopeasti suhtautuvat tietoverkot ovat tärkeitä, ja ehkä ne ajan myötä voivat todella muodostaa merkittävän vastavoiman valtiollisille/

sotilaallisille tietoverkoille. Toisaalta tietoverkkojen käyttö muodostaa riskin hallitsijoille: Yhdysvaltoja ravistellut Iran-*contra*-jupakka sai vauhtia, kun joku pääsi käsiksi Valkoisen talon virkamiesten verkkopostiviestien tuhoamatta jääneisiin varmistustiedostoihin. Ainakin Saksan Liittotasavallassa toimii hakkeriryhmiä (esim. Chaos Computer Club), joiden julkilausuttuna tavoitteena on sotilaallisiin ja muihin suljettuihin verkkoihin murtautuminen.

Böökin kirjan ongelma on tietty keskeneräisyys, joka on ilmeisesti seurausta vauhdista, jolla teos on saatettu julkisuuteen. Nopeudesta seuraa lähes aikakauslehtimäinen ajantasalla oleminen, ja siksi lukija on valmis antamaan pienen hajanaisuuden anteeksi. Tietotekniikasta kirjoitettaessa nopeus on välttämätöntä — tästä voi helposti vakuuttua kaivamalla esiin vaikkapa 5 vuotta vanhoja suomalaisia tietokonelehtiä: ne tuntuvat puhuvan aivan eri maailmasta, vuosikymmenten takaa. Koneiden ja ohjelmien muutos on valtava, ja on helppo todeta, että vain kuluttajan ja käyttäjän eduksi.

Vuokko Jarvan käännös on luettavaa suomea, mutta ainakin minua alkuperäisjulkaisun typografia ja rauhallisempi taitto miellyttivät enemmän.

MIKKO MÄNTYSAARI